فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت
دوره ۹، شماره ۱۱۸، پاییز ۱۴۰۵ (جلد اول)

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

چشم انداز حسابداری و مدیریت (دوره نهم)
شماره ۱۱۸/ پاییز ۱۴۰۵ (جلد اول)/ صص ۲۱۴-۲۳۲

تاثیر محتوا و ساختار دانش بر کیفیت قضاوت حسابرسان

الهام قاسمی
دانشجوی دکتری حسابداری، واحد خمین، دانشگاه آزاد اسلامی، خمین، ایران. (نویسنده مسئول).
Elham.ghasemi4026@gmail.com
اسماعیل جمالی
استادیار گروه حسابداری، واحد گلپایگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گلپایگان، ایران.
Esmail.Jamali@iau.ac.ir

چکیده

قضاوت حرفه‌ای حسابرسان شالوده اصلی اعتباردهی به صورت‌های مالی و تصمیم‌گیری ذی‌نفعان بازار سرمایه را تشکیل می‌دهد که به‌طور مستقیم تحت تأثیر ابعاد شناختی و پایگاه اطلاعاتی آنان قرار دارد. پژوهش حاضر با هدف بررسی «تأثیر محتوا و ساختار دانش بر کیفیت قضاوت حسابرسان» انجام شده است. روش پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش اجرا، توصیفی–پیمایشی و همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل حسابرسان رده ارشد به بالا شاغل در مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران و سازمان حسابرسی بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای، تعداد ۲۲۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه استاندارد لیکرت بود که روایی و پایایی آن از طریق تحلیل عاملی تأییدی و ضرایب سازگاری درونی (آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی) تأیید گردید. تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری و نرم‌افزار SmartPLS انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که هم محتوای دانش ($\beta = 0.382$ و $p < 0.001$) و هم ساختار دانش ($\beta = 0.443$ و $p < 0.001$) تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت قضاوت حسابرسان دارند؛ به‌گونه‌ای که متغیرهای مستقل توانسته‌اند ۶۰.۲ درصد از واریانس کیفیت قضاوت را تبیین نمایند ($R^2 = 0.602$). بر این اساس، مشخص شد که اگرچه انباشت محتوای فنی پیش‌نیاز قضاوت است، اما سازمان‌دهی سلسله‌مراتبی و ساختار ذهنی منسجم نقش تعیین‌کننده‌تری در ارتقای دقت تشخیصی و استدلال حرفه‌ای حسابرسان ایفا می‌کند.

واژگان کلیدی: کیفیت قضاوت حسابرسان، محتوای دانش، ساختار دانش، پردازش شناختی، مدل‌سازی معادلات ساختاری.

مقدمه

حسابرسی فرایندی مبتنی بر گردآوری و ارزیابی شواهد، تفسیر اطلاعات و اتخاذ تصمیم‌های حرفه‌ای است (نمازی و ممتازیان، ۱۴۰۲). در این فرایند، حسابرس ناگزیر است در شرایطی تصمیم‌گیری کند که با ابهام، محدودیت اطلاعات، پیچیدگی معاملات و گاه تعارض میان شواهد یا انتظارات ذی‌نفعان همراه است (پژوهی و همکاران، ۱۴۰۵). ازاین‌رو، کیفیت قضاوت حسابرس می‌تواند بر تشخیص ریسک‌های بااهمیت، ارزیابی شواهد حسابرسی و نتیجه‌گیری درباره صورت‌های مالی اثر بگذارد. قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری از ابعاد مهم عملکرد حسابرس به شمار می‌روند و عوامل مختلفی، از جمله ویژگی‌های فردی، تجربه و شرایط انجام کار، در شکل‌گیری آن‌ها نقش دارند (نظری و آقایی چادگانی، ۱۴۰۲؛ خان وان،

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

۲۰۲۵). همچنین، سرمایه روان‌شناختی و شک‌وتردید حرفه‌ای می‌توانند کیفیت این قضاوت‌ها را تحت‌تأثیر قرار دهند (عارف‌منش و صفاری، ۱۴۰۴).

در میان عوامل مؤثر بر قضاوت حسابرسان، دانش حرفه‌ای جایگاهی محوری دارد؛ زیرا حسابرس برای شناسایی مسئله، ارزیابی شواهد و انتخاب میان گزینه‌های مختلف، به دانش حسابداری و حسابرسی و توانایی به‌کارگیری آن در موقعیت‌های حرفه‌ای نیازمند است. بااین‌حال، برخورداری از دانش به‌تنهایی تضمین‌کننده قضاوت باکیفیت نیست؛ چگونگی سازمان‌دهی، بازیابی و کاربرد دانش نیز اهمیت دارد (راسل و جوبائده، ۲۰۲۵). بر این اساس، بررسی دانش در حرفه حسابرسی را می‌توان از دو جنبه مکمل دنبال کرد: محتوای دانش، یعنی ماهیت و دامنه اطلاعات و آموخته‌های حرفه‌ای حسابرس، و ساختار دانش، یعنی نحوه سازمان‌یافتن و پیوند میان این آموخته‌ها در ذهن او. پژوهش‌های مرتبط با تجربه و عملکردهای شناختی نیز بر اهمیت این عوامل تأکید دارند (فریسکا و آگوستیا، ۲۰۲۵)، و ابعاد رفتار حرفه‌ای حسابرسان در محیط‌های گوناگون بررسی شده است (عادل و همکاران، ۲۰۲۴).

محتوای دانش حسابرس می‌تواند شامل دانش استانداردها و الزامات حسابداری و حسابرسی، آگاهی از ویژگی‌های صنعت و محیط فعالیت صاحبکار، شناخت فرایندها و کنترل‌های داخلی و آشنایی با الگوهای متداول خطا یا تقلب باشد. این دانش، زمینه لازم را برای تشخیص موضوعات مرتبط، تفسیر شواهد و ارزیابی تناسب اطلاعات با الزامات حرفه‌ای فراهم می‌کند (خان وان، ۲۰۲۵). هرچه محتوای دانش حسابرس با نوع مسئله و زمینه انجام حسابرسی تناسب بیشتری داشته باشد، امکان بهره‌گیری مؤثر از آن در قضاوت حرفه‌ای افزایش می‌یابد. در مقابل، محدودبودن یا نامتناسب‌بودن دانش ممکن است به نادیده‌ماندن نشانه‌های مهم، برداشت ناقص از شواهد یا اتکای نامناسب به اطلاعات موجود بینجامد. اهمیت دانش تخصصی و تجربه در عملکرد قضاوتی حسابرسان در پژوهش‌های تجربی نیز نشان داده شده است (راسل و جوبائده، ۲۰۲۵؛ عارف‌منش و صفاری، ۱۴۰۴).

در کنار محتوای دانش، ساختار آن نیز می‌تواند بر چگونگی پردازش اطلاعات اثر بگذارد. ساختار دانش به نحوه ارتباط مفاهیم و اطلاعات حرفه‌ای با یکدیگر و نیز چگونگی سازمان‌یافتن آن‌ها در ذهن حسابرس اشاره دارد. دانشِ سازمان‌یافته می‌تواند به حسابرس کمک کند تا میان نشانه‌های پراکنده ارتباط برقرار کند، اطلاعات مرتبط را سریع‌تر بازیابی کند و شواهد را در چارچوبی منسجم ارزیابی نماید (نگوین، ۲۰۲۳). در چنین وضعیتی، حسابرس قادر است مسئله حسابرسی را بهتر صورت‌بندی کند و پیامدهای احتمالی شواهد مختلف را در تصمیم‌گیری خود لحاظ نماید. در مقابل، گسستگی در ساختار دانش یا دشواری در بازیابی آن ممکن است فرایند تحلیل را مختل کند و ارزیابی شواهد را بیش از اندازه به برداشت‌های اولیه وابسته سازد (فریسکا و آگوستیا، ۲۰۲۵). همچنین، تحلیل عوامل محیطی و حرفه‌ای اثرگذار بر تصمیم‌گیری حسابرسان در مطالعات بین‌المللی نیز مورد توجه قرار گرفته است (عادل و همکاران، ۲۰۲۴).

کیفیت قضاوت حسابرس تنها به درستی نتیجه نهایی محدود نمی‌شود، بلکه چگونگی ارزیابی اطلاعات و شواهد، سازگاری تصمیم با الزامات حرفه‌ای و توانایی پرهیز از سوگیری‌های شناختی را نیز در بر می‌گیرد (آریکان، ۲۰۲۲). قضاوت‌های حسابرسی ممکن است از ویژگی‌های اطلاعات ارائه‌شده و نحوه بیان آن‌ها اثر بپذیرند؛ بنابراین، دانش حسابرس می‌تواند در تشخیص اطلاعات بااهمیت از اطلاعات کم‌اهمیت نقش داشته باشد (نعمتی روشن و همکاران، ۱۴۰۳). از سوی دیگر، شک‌وتردید حرفه‌ای می‌تواند به عنوان متغیر تعدیل‌گر، کیفیت قضاوت را بهبود بخشد (عارف‌منش و صفاری، ۱۴۰۴). خودسازی و توسعه فردی حسابرسان نیز ابعاد مهمی در شکل‌گیری نیات و قضاوت‌های اخلاقی آنان به شمار می‌روند (پژوهی و همکاران، ۱۴۰۵)، و پیامدهای گزارشگری حسابرسی و رفتارهای قضاوتی سرمایه‌گذاران با تجربه حسابرسان پیوند خورده است (بهشتی نهند و همکاران، ۱۴۰۴).

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

با وجود توجه پژوهش‌های پیشین به عواملی مانند تجربه، ویژگی‌های حسابرس، پیچیدگی وظیفه، سرمایه روان‌شناختی و شک‌وتردید حرفه‌ای (عارف‌منش و صفاری، ۱۴۰۴؛ فریسکا و آگوستیا، ۲۰۲۵)، تفکیک نقش محتوا و ساختار دانش در کیفیت قضاوت حسابرسان همچنان موضوعی شایسته بررسی است. به‌ویژه، توجه به این دو بعد می‌تواند روشن سازد که آیا کیفیت قضاوت بیش از آنکه به میزان دانش حسابرس وابسته باشد، از نحوه سازمان‌یافتن آن تأثیر می‌پذیرد یا اینکه تعامل این دو بعد اهمیت دارد. طرح این مسئله با توجه به نقش قضاوت و تصمیم‌گیری در حرفه حسابرسی اهمیت دارد (نمازی و ممتازیان، ۱۴۰۲؛ نظری و آقایی چادگانی، ۱۴۰۲).

بر این اساس، مقاله حاضر به بررسی تأثیر محتوا و ساختار دانش بر کیفیت قضاوت حسابرسان می‌پردازد. تمرکز بر این دو بعد می‌تواند درک دقیق‌تری از چگونگی تبدیل دانش حرفه‌ای به قضاوت‌های باکیفیت فراهم کند و به شناسایی زمینه‌هایی کمک نماید که از طریق آن‌ها توسعه دانش تخصصی و تقویت توانایی سازمان‌دهی آن می‌توانند در ارتقای عملکرد قضاوتی حسابرسان مؤثر باشند.

مبانی نظری پژوهش

قضاوت حرفه‌ای حسابرس

قضاوت حرفه‌ای حسابرس فرایندی شناختی و تخصصی است که از طریق آن حسابرس اطلاعات و شواهد گردآوری‌شده را تفسیر می‌کند، اهمیت و اعتبار آن‌ها را می‌سنجد و درباره موضوعات حسابرسی تصمیم می‌گیرد. این فرایند در موقعیت‌هایی انجام می‌شود که ممکن است با ابهام، محدودیت اطلاعات، پیچیدگی وظیفه یا تعارض میان شواهد و توضیحات مدیریت همراه باشند. ازاین‌رو، قضاوت حسابرس صرفاً اجرای مکانیکی استانداردها نیست، بلکه مستلزم به‌کارگیری دانش، تجربه و توانایی تحلیل و ارزیابی حرفه‌ای است (نظری و آقایی چادگانی، ۱۴۰۲؛ نمازی و ممتازیان، ۱۴۰۲).

قضاوت حسابرس در مراحل مختلف حسابرسی، از ارزیابی ریسک و انتخاب روش‌های رسیدگی تا بررسی شواهد و نتیجه‌گیری درباره اقلام صورت‌های مالی، نقش دارد. پیچیدگی و فشارهای حرفه‌ای این فرایند نیز اهمیت توانمندی‌های شناختی و فردی حسابرس را افزایش می‌دهد. صالحی امین و نعیمی (۱۴۰۲)، ویژگی‌هایی مانند دانش، تجربه، تخصص، استقلال، مسئولیت‌پذیری و بی‌طرفی را از عوامل مرتبط با کیفیت گزارش حسابرسی معرفی می‌کنند و بر ضرورت تقویت مهارت‌های فردی حسابرسان تأکید دارند. در همین راستا، بختیاری و همکاران (۱۴۰۲)، ویژگی‌هایی مانند پایبندی به اصول، مسئولیت‌پذیری، استقلال، تجربه و توانایی پردازش اطلاعات را در ارتباط با قضاوت حرفه‌ای حسابرسان مطرح کرده‌اند.

کیفیت قضاوت حسابرس

کیفیت قضاوت حسابرس به میزان اتکا و تناسب تصمیم حرفه‌ای با شواهد موجود، الزامات حسابرسی و شرایط مسئله اشاره دارد. قضاوت باکیفیت باید بر ارزیابی کافی و مناسب اطلاعات استوار باشد، از فشارها و سوگیری‌های ناموجه اثر نپذیرد و بتوان آن را با اتکا به شواهد و استدلال حرفه‌ای توضیح داد. بنابراین، کیفیت قضاوت را می‌توان از جنبه‌هایی مانند دقت در تشخیص موضوعات بااهمیت، سازگاری تصمیم با شواهد، بی‌طرفی در ارزیابی اطلاعات و قابلیت دفاع از نتیجه‌گیری بررسی کرد.

کیفیت قضاوت با کیفیت گزارش حسابرسی ارتباط مفهومی دارد، اما این دو کاملاً یکسان نیستند. قضاوت در فرایند رسیدگی و پیش از تهیه گزارش شکل می‌گیرد و کیفیت آن می‌تواند بر نتایج و گزارش نهایی اثر بگذارد. یافته‌های عارف‌منش و

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

صفاری (۱۴۰۴)، نشان می‌دهد که سرمایه روان‌شناختی و تجربه حسابرس با بهبود کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای همراه‌اند و شک‌وتردید حرفه‌ای می‌تواند این روابط را تقویت کند. همچنین، پژوهی و همکاران (۱۴۰۵)، بر اهمیت ویژگی‌های فردی حسابرس در قضاوت‌های اخلاقی در موقعیت تعارض میان حسابرس و مدیریت تأکید کرده‌اند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که قضاوت حرفه‌ای تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل شناختی، فردی و موقعیتی قرار دارد.

مفهوم دانش حسابرس و ابعاد آن

دانش حسابرس مجموعه‌ای از آموخته‌ها و اطلاعات حرفه‌ای است که حسابرس در تشخیص مسئله، تفسیر شواهد و انتخاب شیوه مناسب رسیدگی به کار می‌گیرد. دانش می‌تواند شامل شناخت استانداردها و مقررات، آگاهی از ویژگی‌های صنعت و کسب‌وکار صاحبکار، شناخت فرایندها و کنترل‌های داخلی و آگاهی از ریسک‌ها و نشانه‌های خطا یا تقلب باشد. برخورداری از این دانش، حسابرس را در شناسایی اطلاعات مرتبط و ارزیابی بهتر شواهد یاری می‌کند.

خان وان (۲۰۲۵)، در بررسی عملکرد قضاوت حسابرسی، دانش حسابرس را دارای اثر مثبت بر عملکرد قضاوتی گزارش می‌کند و آن را در کنار تجربه و توانایی حل مسئله از عوامل مرتبط با قضاوت حسابرسان می‌داند. به‌طور مشابه، راسل و جوبیده (۲۰۲۵)، رابطه مثبت دانش و تجربه کاری حسابرس با قضاوت حسابرسی را گزارش کرده‌اند. این شواهد بر اهمیت دانش در قضاوت حسابرس دلالت دارد؛ بااین‌حال، برای تحلیل دقیق‌تر نقش دانش در پژوهش حاضر، لازم است میان محتوای دانش و ساختار دانش تمایز گذاشته شود.

محتوای دانش

محتوای دانش به نوع، دامنه و میزان اطلاعات حرفه‌ای در اختیار حسابرس اشاره دارد؛ به عبارت دیگر، این بُعد مشخص می‌کند حسابرس چه چیزهایی می‌داند. در پژوهش حاضر، محتوای دانش می‌تواند دانش مربوط به استانداردهای حسابداری و حسابرسی، الزامات قانونی، ویژگی‌های صنعت و فعالیت صاحبکار، کنترل‌های داخلی، ریسک‌های گزارشگری مالی و نشانه‌های خطا و تقلب را در بر گیرد.

محتوای دانش زمانی در قضاوت حرفه‌ای مؤثر است که با مسئله مورد رسیدگی تناسب داشته باشد و به حسابرس امکان دهد شواهد را در چارچوب الزامات و شرایط مربوط تفسیر کند. برای نمونه، شناخت استانداردهای مرتبط می‌تواند در ارزیابی نحوه شناسایی یا اندازه‌گیری یک قلم مالی کمک‌کننده باشد؛ درحالی‌که آگاهی از ویژگی‌های صنعت می‌تواند در تشخیص ریسک‌ها یا ارزیابی معقول‌بودن برآوردها اهمیت پیدا کند. تأکید پژوهش‌های خان وان (۲۰۲۵)، و راسل و جوبیده (۲۰۲۵)، بر رابطه دانش با عملکرد یا قضاوت حسابرسی، مبنایی برای انتظار وجود رابطه میان محتوای دانش و کیفیت قضاوت فراهم می‌کند.

ساختار دانش

ساختار دانش به چگونگی سازمان‌یافتن و مرتبط‌شدن اطلاعات حرفه‌ای در ذهن حسابرس اشاره دارد؛ یعنی مشخص می‌کند حسابرس دانسته‌های خود را چگونه به هم پیوند می‌دهد و به کار می‌گیرد. حسابرسی صرفاً نیازمند داشتن اطلاعات پراکنده نیست؛ حسابرس باید بتواند بین شواهد، الزامات حرفه‌ای، ویژگی‌های صاحبکار و ریسک‌های احتمالی ارتباط برقرار کند. ازاین‌رو، ساختار دانش به انسجام اطلاعات، پیوند میان مفاهیم و شواهد، توانایی بازیابی اطلاعات مرتبط و توانایی تشخیص روابط میان نشانه‌ها مربوط می‌شود.

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

اهمیت این بُعد را می‌توان در ماهیت شناختی قضاوت حسابرسی مشاهده کرد: حسابرس با اطلاعات متعددی مواجه است و باید آن‌ها را سازمان‌دهی کند تا از میان داده‌های پراکنده، ارتباط‌های معنادار و شواهد بااهمیت را تشخیص دهد. چارچوب مفهومی نگوین (۲۰۲۳)، درباره تصمیم‌گیری خردمندانه در حرفه حسابرسی، اهمیت فرایندهای فکری و نحوه تبدیل اطلاعات به تصمیم حرفه‌ای را برجسته می‌کند. همچنین، لیئی و همکاران (۱۴۰۱)، با بررسی استفاده از نقشه‌پردازی ذهنی در قضاوت حرفه‌ای حسابرسان مستقل، به نقش سازمان‌دهی و نمایش ارتباط میان اطلاعات در فرایند قضاوت توجه کرده‌اند. بر این اساس، ساختار دانش می‌تواند زمینه‌ای برای پردازش منسجم‌تر شواهد و اتخاذ تصمیم‌های مستدل‌تر فراهم سازد.

رابطه محتوای دانش با کیفیت قضاوت حسابرسان

دانش مرتبط، پایه‌ای برای شناسایی مسئله، ارزیابی شواهد و مقایسه وضعیت مشاهده‌شده با معیارهای حرفه‌ای فراهم می‌کند. هرچه حسابرس محتوای دانش مناسب‌تری در اختیار داشته باشد، امکان تشخیص موضوعات بااهمیت و تفسیر دقیق‌تر اطلاعات افزایش می‌یابد. در مقابل، کاستی یا نامتناسب‌بودن دانش ممکن است سبب شود حسابرس برخی نشانه‌های مرتبط را نادیده بگیرد یا در ارزیابی شواهد، معیار حرفه‌ای مناسبی به کار نبرد.

شواهد ارائه‌شده درباره نقش دانش در قضاوت حسابرسی، این رابطه را پشتیبانی می‌کند. خان وان (۲۰۲۵)، دانش را از عوامل اثرگذار بر عملکرد قضاوت حسابرسان معرفی می‌کند و راسل و جوبیده (۲۰۲۵)، نیز تأثیر مثبت دانش بر قضاوت حسابرسی را گزارش می‌کنند. بنابراین، انتظار نظری آن است که محتوای دانش مرتبط‌تر و غنی‌تر به ارزیابی دقیق‌تر اطلاعات و افزایش کیفیت قضاوت حسابرسان کمک کند.

رابطه ساختار دانش با کیفیت قضاوت حسابرسان

داشتن اطلاعات حرفه‌ای به‌تنهایی کافی نیست؛ حسابرس باید بتواند اطلاعات را به‌موقع بازیابی کند، ارتباط میان آن‌ها را تشخیص دهد و در چارچوب مسئله مورد رسیدگی به کار گیرد. ساختار منسجم دانش می‌تواند به حسابرس در پیوند دادن شواهد جداگانه، تفکیک اطلاعات بااهمیت از کم‌اهمیت و شکل‌دادن به استدلالی منظم کمک کند. در نتیجه، چنین ساختاری ممکن است احتمال تصمیم‌گیری بر مبنای برداشت‌های پراکنده یا ناقص را کاهش دهد.

این استدلال با توجه به ماهیت شناختی قضاوت حسابرسی اهمیت دارد. فریسکا و آگوستیا (۲۰۲۵)، در مرور پژوهش‌های تجربی مربوط به کیفیت قضاوت حسابرس، نقش ویژگی‌های فردی و پیچیدگی وظیفه را از محورهای مورد توجه مطالعات می‌دانند. پژوهش لیئی و همکاران (۱۴۰۱)، نیز با تمرکز بر نقشه‌پردازی ذهنی، به اهمیت سازمان‌دهی اطلاعات در قضاوت حرفه‌ای نزدیک می‌شود. بر این مبنا، انتظار می‌رود هرچه ساختار دانش حسابرس منسجم‌تر و امکان بازیابی و ارتباط‌دهی اطلاعات در آن بیشتر باشد، کیفیت قضاوت او نیز افزایش یابد.

عوامل زمینه‌ای مؤثر بر قضاوت حسابرس

قضاوت حسابرس تنها از دانش اثر نمی‌پذیرد و عواملی مانند تجربه، شک‌وتردید حرفه‌ای، ویژگی‌های شخصیتی، فشارهای محیطی و پیچیدگی وظیفه نیز می‌توانند در این فرایند نقش داشته باشند. تجربه می‌تواند به حسابرس در شناخت الگوهای تکرارشونده و ارزیابی موقعیت‌های مشابه کمک کند؛ یافته‌های عارف‌منش و صفاری (۱۴۰۴)، و راسل و جوبیده (۲۰۲۵)، نیز بر ارتباط تجربه با قضاوت حرفه‌ای دلالت دارد. افزون بر آن، آیدا (۲۰۲۱)، ماهارانی (۲۰۲۳)، و پوسپاوردانی و همکاران (۲۰۲۲)، عواملی مانند تجربه، فشار اطاعت، دانش و پیچیدگی وظیفه را در ارتباط با قضاوت حسابرسی بررسی کرده‌اند.

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

شک‌وتردید حرفه‌ای نیز می‌تواند در نحوه ارزیابی اطلاعات و پذیرش توضیحات مدیریت مؤثر باشد. کامیابی و همکاران (۱۴۰۲)، نقش تجربه و تردید حرفه‌ای را در کاهش اثر شکل ارائه اطلاعات بر کیفیت قضاوت حسابرسان بررسی کرده‌اند. پژوهش عارف‌منش و صفاری (۱۴۰۴)، نیز نقش تعدیلی شک‌وتردید حرفه‌ای را در رابطه میان سرمایه روان‌شناختی و تجربه با کیفیت قضاوت گزارش می‌کند. همچنین، عوامل شخصیتی و اخلاقی، از جمله استقلال، مسئولیت‌پذیری و پایبندی به اصول، در شکل‌گیری قضاوت حرفه‌ای مورد توجه قرار گرفته‌اند (بختیاری و همکاران، ۱۴۰۲؛ پژوهی و همکاران، ۱۴۰۵). با این حال، در چارچوب پژوهش حاضر، متغیرهای محوری عبارت‌اند از محتوای دانش و ساختار دانش به‌عنوان متغیرهای مستقل و کیفیت قضاوت حسابرسان به‌عنوان متغیر وابسته؛ عوامل دیگر را می‌توان بر اساس مدل نهایی پژوهش به‌عنوان متغیر کنترل یا زمینه‌ای در نظر گرفت.

مرور مبانی نظری نشان می‌دهد که قضاوت حسابرس فرایندی شناختی و حرفه‌ای است و کیفیت آن می‌تواند از دانش و نحوه به‌کارگیری دانش تأثیر بپذیرد. محتوای دانش، دامنه و تناسب آموخته‌های تخصصی حسابرس را نشان می‌دهد؛ ساختار دانش نیز به چگونگی سازمان‌دهی، بازیابی و ارتباط‌دهی آن آموخته‌ها مربوط است. شواهد پژوهش‌های پیشین درباره اثر دانش بر قضاوت حسابرسی، در کنار پژوهش‌های مرتبط با سازمان‌دهی اطلاعات و فرایندهای شناختی، مبنای نظری بررسی جداگانه این دو بُعد را فراهم می‌آورد (خان وان، ۲۰۲۵؛ لیشی و همکاران، ۱۴۰۱؛ نگوین، ۲۰۲۳؛ راسل و جوبیده، ۲۰۲۵).

بر این اساس، فرضیه‌های اصلی پژوهش به شرح زیر قابل تدوین است:

۱. محتوای دانش بر کیفیت قضاوت حسابرسان تأثیر مثبت و معنادار دارد.

۲. ساختار دانش بر کیفیت قضاوت حسابرسان تأثیر مثبت و معنادار دارد.

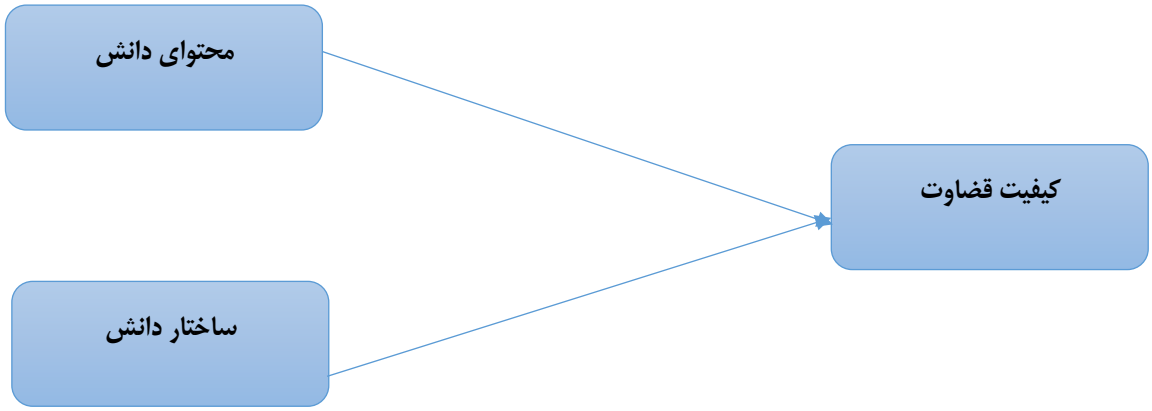

نمودار (۱): مدل مفهومی تحقیق

پیشینه پژوهش

پژوهی و همکاران (۱۴۰۵)، بررسی تأثیر خودسازی بر قضاوت‌ها و نیات اخلاقی حسابرسان در موقعیت تعارض بین مدیریت و حسابرس را مورد بررسی قرار دادند که یافته‌ها نشان می‌دهد در موقعیت تعارض بین مدیریت و حسابرس، حسابرسان با خودسازی مستقل میزان بالاتری از نیات و قضاوت‌های اخلاقی را نسبت به حسابرسان با خودسازی وابسته نشان می دهند. با توجه به نقش خودسازی، درک ویژگی های مؤثر بر قضاوت‌ها و نیات اخلاقی به حسابرسان جهت قضاوت اخلاقی بهتر کمک می‌کند و افزایش آگاهی از این ویژگی ها به مؤسسات حسابرسی کمک می‌کند تا در هنگام استخدام پرسنل و تخصیص پرسنل به تیم های حسابرسی بر این جنبه‌ها تمرکز کنند.

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

عارف منش و صفاری (۱۴۰۴)، تاثیر سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرسان بر کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای: نقش تعدیلی شک و تردید حرفه‌ای را مورد بررسی قرار دادند که نتایج این پژوهش نشان داد که سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرس منجر به بهبود کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان گردید. علاوه بر این، شک و تردید حرفه‌ای قادر است رابطه بین سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرس با کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری حسابرسان را تقویت کند. این تحقیق می‌تواند استراتژی‌هایی را برای بهبود کیفیت قضاوت‌های حسابرسان پیشنهاد دهد. در نهایت، این بهبود می‌تواند منجر به ارائه خدمات بهتر و دقیق‌تر در حسابرسی شود.

صالحی امین و نعیمی (۱۴۰۲)، تاثیر ویژگی های فردی حسابرس بر کیفیت گزارش حسابرسی را مورد بررسی قرار دادند که با توجه به بررسی ادبیات و پیشینه ها، کیفیت حسابرسی وابسته به استقلال حسابرس، صلاحیت حرفه‌ای، تردید حرفه ای، برنامه ریزی و عواملی همچون تخصص حسابرس، مسئولیت پذیری و بی طرفی، دانش، تجربه ، تعهد حرفه ای و شناخت اجتماعی حسابرس می باشد که تمامی موارد مذکور می تواند جزو ویژگی های فردی حسابرس باشد که باید در آنان تقویت گردد. همچنین، نتایج پژوهش نشان داد افرادی که با قضاوت کردن سر و کار دارند، درگیر فرایند پیچیده و پر استرسی هستند که مستلزم تقویت مهارتهای فردی است تا عملکرد آنها افزایش یابد.

بختیاری و همکاران (۱۴۰۲)، طراحی الگویی جهت قضاوت حرفه‌ای حسابرسان با تاکید بر ویژگی های شخصیتی آنان با رویکرد فراترکیب را طی مطالعه‌ای انجام دادند که نتایج پژوهش حاضر، نشان دهنده استخراج بالغ بر ۱۱۰کدباز، ۴۱خرده مقوله و ۶ مقوله اصلی می‌باشدکه با دسته‌بندی مفاهیم و طبقه‌بندی آن‌ها مقولات و خرده مقولات ویژگی‌های شخصیتی موثر بر قضاوت حرفه‌ای حسابرسان شناسایی شد.بدین ترتیب مقوله تعهد و پابندی به اصول شامل خرده مقولات: درستکاری،صداقت و پایبندی به مبانی اخلاقی،مسئولیت‌پذیری شامل خرده مقولات:پاسخگویی،تشریح مسئولیت‌ها و جلب اعتماد، مقوله ماکیاول‌گرایی شامل خرده مقولات: قدرت‌طلبی، عمل‌گرایی، توجه‌به وسیله برای رسیدن به هدف، نظارت شخصی بر امور، اتکا به واقعیت‌های عینی، اتکا به قوانین و مقررات و عدم اعتماد به دیگران، مقوله عوامل درونی شامل خرده مقولات: اعتماد به نفس، تمرکز بر جزئیات، شخصیت فردی و اجتماعی، خلاقیت،ادراک افراد نسبت به واکنش‌های احساسی حسابرس، ذهنیت‌گرایی، تمرکز بر توانمندی‌های تخصصی و دقت در انجام کار حسابرسی، مقوله تجربه و ساده‌سازی پیچیدگی‌ها شامل خرده مقولات: ساده‌سازی پیچیدگی‌ها، اطلاعات مرتبط و غیرمرتبط، استثناها، خبرگی، اتکا بر سابقه حسابرسی، قدرت بالای پردازش اطلاعات، ایجاد راهکارهای مطمئن، مدیریت شرایط بحران، تصمیم‌گیری مطمئن، تفسیر اطلاعات و شناخت معیارهای تاثیرگذار و مقوله استقلال شامل خرده مقولات: به‌گزینی و سازگاری، بی‌طرفی حسابرس، عدم سوگیری، حفاظت از منافع سهامداران و عدم وفاداری به گروه‌ها به عنوان مقولات و خرده مقولات ویژگی‌های شخصیتی موثر بر قضاوت حرفه‌ای حسابرسان شناسایی گردیدند.

خان ون (۲۰۲۵)، تأثیر ویژگی‌های حسابرس بر عملکرد قضاوت حسابرسی در ویتنام را مورد بررسی قرار داد که یافته‌ها، که از وزن‌های نرمال شده به دست آمده‌اند، نشان دادند که دانش بیشترین تأثیر مثبت (۰.۳۳۰) را دارد و پس از آن تجربه حسابرس (۰.۲۳۷) و در نهایت، توانایی حل مسئله (۰.۱۵۱) قرار دارند. نتایج همچنین نشان می‌دهد که دانش نقش واسطه‌ای جزئی (به شکل پشتیبانی) در رابطه بین تجربه و توانایی حل مسئله با عملکرد قضاوت حسابرسان دارد. روابط همبستگی در مدل همگی از نظر آماری معنادار هستند.

فریسکا و آگوستیا (۲۰۲۵)، افزایش کیفیت قضاوت حسابرس: مروری بر شواهد حاصل از تحقیقات تجربی را مورد بررسی قرار دادند که یافته‌ها نشان داد که اکثر مطالعات بر پیچیدگی وظیفه حسابرسی، ویژگی‌های فردی حسابرس و تعاملات آنها با ذینفعان تمرکز دارند و به عواملی که بر کیفیت قضاوت حسابرس تأثیر می‌گذارند، می‌پردازند. با تجزیه و تحلیل ویژگی‌های مطالعات تجربی، تکامل موضوعات بررسی شده و انواع شرکت‌کنندگان را در طول دو دهه گذشته برجسته شد.

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

راسل و جوبیده (۲۰۲۵)، تأثیر دانش و تجربه کاری حسابرس بر قضاوت حسابرسی با در نظر گرفتن پیچیدگی وظیفه به عنوان متغیر تعدیل‌کننده را مورد بررسی قرار دادند که یافته‌ها نتایج نشان داد که دانش و تجربه کاری حسابرس تأثیر مثبت و معناداری بر قضاوت حسابرسی دارد. با این حال، مشخص شد که پیچیدگی وظیفه، رابطه بین دانش و تجربه کاری حسابرس بر قضاوت حسابرسی را تعدیل نمی‌کند. این نشان می‌دهد که سطح دانش و تجربه حسابرس، صرف نظر از سطح پیچیدگی وظیفه، سهم مستقیم و معناداری در تولید تصمیمات حسابرسی با کیفیت دارد.

روش تحقیق

این تحقیق به لحاظ هدف کاربردی است. از نظر جمع‌آوری اطلاعات میدانی و پیمایشی (غیرآزمایشی) است و پیمایش نوعی تحقیق می‌باشد که از طریق نظرخواهی به جمع‌آوری اطلاعات در خصوص کشف روابط بین متغیرها و بررسی واقعیات موجود می‌پردازد. که در این تحقیق بدین منظور از ابزار پرسشنامه استفاده گردید. همچنین از بُعد تجزیه و تحلیل داده‌ها از نوع توصیفی- همبستگی خواهد بود و در آن از روش‌های کمی استفاده شد. در ابتدای تحقیق بررسی کامل و جامعی از ادبیات و همچنین، تحقیقات موجود داخل و خارج از کشور صورت گرفت و بر اساس آن، پرسشنامه که ابزار اصلی تحقیق حاضر بود تدوین شد. برای سنجش میزان اهمیت هرکدام از عوامل و مؤلفه های پرسشنامه، از مقیاس پنج امتیازی لیکرت استفاده شده است که دارای مقیاس ترتیبی می باشد. با تعیین عدد ۱ تا ۵ به گزینه ها، این داده ها به داده های کمّی تبدیل می شوند. در این بخش نمونه گیری تصادفی ساده مورد استفاده قرار گرفت.

جامعه آماری

جامعه آماری این تحقیق شامل شامل کلیه حسابرسان شاغل در مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران (IACPA) و سازمان حسابرسی می باشد. که برای جمع آوری نظرات آنها از پرسشنامه استفاده شده است.

با توجه به اینکه هر پاسخگو یک عضو از جامعه آماری در نظر گرفته می شود، لذا با استفاده از فرمول کوکران برای جامعه محدود، تعدد نمونه تحقیق با استفاده از فرمول (رابطه ۱) برآورد می شود:

(۱-۳)

$$n = \frac{N\left(z_{\frac{\alpha^2}{2}}\right)pq}{(N-1)d^2 + \left(z_{\frac{\alpha^2}{2}}\right)pq} =$$

که در آن :

N = مقدار حجم جامعه مورد نظر است؛

n = حجم نمونه؛

P و q = نسبت موفقیت و شکست هستند که ۰/۵ در نظر گرفته می‌شوند؛

$Z\alpha_{/2}$ = مقدار سطح خطای ۰/۰۵ برابر ۱/۹۶ است؛

d = مقدار خطای نیز ۰/۰۵ در نظر گرفته می‌شود.

جامعه تحقیق ۱۶۰ نفر می‌باشد که مقدار نمونه تحقیق ۱۱۳ نفر از طریق فرمول کوکران به دست می آید بنابراین برای کم شدن خطا ۱۲۰ نمونه انتخاب گردید. لذا در حدود ۱۶۰ پرسشنامه توزیع شود تا دست کم ۱۲۰ پرسشنامه کامل دریافت شد. نمونه گیری به صورت طبقه ای متناسب با حجم و تصادفی ساده، انجام شد، بطوری که ترکیب مناسبی از هر دسته در نموه تحقیق وجود داشته باشد.

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

روش و ابزار گردآوری اطلاعات

باتوجه به هدف پژوهشگر، از ابزارهای مختلف و از دو روش کتابخانه ای و میدانی برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است که از روش کتابخانه ای برای جمع آوری اطلاعات مربوط به ادبیات موضوع و پیشینهٔ تحقیق و از روش میدانی برای طراحی پرسشنامه و توزیع آن در بین نمونهٔ آماری استفاده شده است.

گردآوری اطلاعات و داده ها در این تحقیق به دو صورت انجام می گیرد، ابتدا اطلاعات مرتبط با متغیرهای تحقیق (ادبیات تحقیق) از مقالات پایگاه های معتبر خارجی مانند: امرالد، الزویر، وب اُف ساینس، و ... جمع آوری و با استفاده از فیش و به روش فیش برداری استخراج خواهد شد. سپس در بخش میدانی نیز داده های تحقیق با استفاده از پرسشنامه که شامل ۱۸ سئوال/گزاره است.

ابزار گردآوری اطلاعات در این تحقیق پرسش‌نامه خواهد بود. پس از این که پرسش‌نامه مورد نظر تنظیم و افراد نمونه انتخابی نیز مشخص گردیدند سپس نسبت به توزیع پرسش‌نامه که بعد از سنجش روایی و پایایی آن و کسب اطمینان لازم، استفاده خواهد شد.

پرسشنامه تحقیق در برگیرنده ۱۸ گویه است و به گونه تفکیکی و با استفاده از مقیاس پنج درجه ای لیکرت مورد سنجش قرار می گیرد.

جدول (۱): مؤلفه ها و گویه های پرسشنامهٔ

ردیف	متغیرهای مورد بررسی	سوالات مربط به هر متغیر	مجموع
۱	محتوای دانش	۶	۱۸
۴	ساختار دانش	۶	
۵	کیفیت قضاوت حسابرسان	۶	

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

تجزیه و تحلیل آماری با استفاده از مدل معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی (PLS) با استفاده از نرم‌افزار اسمارت پی ال اس انجام شد. اسمارت پی ال اس نرم افزاری کاربردی برای طراحی مدل‌های معادلات ساختاری است که به کاربر این اجازه را می‌دهد به جای نوشتن فرامین بلند و پیچیده از نشان‌گرهای گرافیکی استفاده نماید. این نرم افزار برای مدل‌سازی مسیر با متغیرهای مکنون پنهان و آشکار (مدل عمومی معادلات ساختاری) به کمک روش PLS طراحی شده است. از جمله قابلیت‌های این نرم افزار FIMIX (زمانی که پژوهشگر علاقه دارد که وجود عدم تجانس (ناهمگونی) بین داده‌ها را مورد بررسی قرار دهد) و Blindfolding است. قابلیت گرافیکی ساده و آسان این نرم افزار به کاربر اجازه می‌دهد که مدل ساختاری خود را به راحتی از طریق کشیدن و رها کردن[1] ایجاد نماید و روابط مدنظر را ایجاد کند.

به این صورت که ابتدا پایایی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفـای کرونبـاخ، سپس روایی سازه که نشـان دهنـده روا بـودن تمام سؤالات مربوط به متغیرها می‌باشد، بررسی می‌شوند. برای برازش مدل شاخص‌های متعددی محاسبه می‌گردند. این شاخص ها عبارتند از:

ضریب پایایی مرکب (CR^2)، بررسی روایی تشخیصی متغیر های پنهان[3] با استفاده از شاخص میانگین واریانس استخراج شده[4] (AVE)، معیار فورنل لارکر برای بررسی همبستگی میان سازه ای، ضریب تعیین و تحلیل آزمون t و ضریب مسیر.

[1] Drop & Drag
[2] Composite Reliability
[3] Discriminant Validity
[4] Average Variance Extracted (AVE)

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

نتایج

آمار توصیفی

الف. جمعیت شناختی

یافته های حاصل از پژوهش در زمینهٔ توزیع فراوانی جنسیت نشان می دهد که از ۱۲۰ نفر از افراد مورد پژوهش ۷۵ نفر (۶۲/۵ درصد) مرد و ۴۵ نفر (۳۷/۵ درصد) زن می باشند. بر این اساس مردان از زنان بیشتر است.

در زمینهٔ توزیع فراوانی مربوط به تحصیلات می توان گفت که از ۱۲۰ نفر از افراد مورد پژوهش، ۶۰ نفر (۵۰ درصد) لیسانس و ۴۵ نفر (۳۷/۵ درصد) فوق لیسانس و ۱۵ نفر (۱۲/۵ دردصد) دکترا می باشند. بر این اساس و باتوجه به متغیر تحصیلات، می توان گفت که افراد با مدرک لیسانس بالاترین فراوانی را در نمونهٔ مورد بررسی دارند.

جدول (۲): مشخصات پاسخگویان

		فراوانی	درصد
جنسیت			
	مرد	۷۵	۶۲.۵
	زن	۴۵	۳۷/۵
	مجموع	۱۲۰	۱۰۰
تحصیلات			
	لیسانس	۶۰	۵۰
	فوق لیسانس	۴۵	۳۷/۵
	دکترا	۱۵	۱۲/۵
	مجموع	۱۲۰	۱۰۰

ب. متغیرها

به منظور مطالعه ویژگی‌های کلی و اساسی متغیرهای تحقیق، تجزیه و تحلیل دقیق آن‌ها و درک جامعه آماری مورد مطالعه، آشنایی با آمار توصیفی مربوط به متغیرهای ضروری است. شاخص های توصیف کننده داده ها شامل شاخص های مرکزی، شاخص های پراکندگی و شاخص های توزیع هستند که برای هر یک از متغیرهای تحقیق محاسبه می شوند. این آمار نمای کلی هر یک از متغیرهای تحقیق را ارائه می دهد. آمار توصیفی متغیرهای مورد مطالعه در این مطالعه در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول (۳): آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیرها	میانگین	میانه	کمینه	بیشینه	انحراف معیار	ضریب چولگی	کشیدگی
محتوای دانش	۲.۸۴۷۴	۲.۶۷۰۰	۱	۵	.۹۴۳۵۵	.۳۱۳	-.۶۷۸
ساختار دانش	۲.۸۱۱۴۸	۲.۶۷۰۰	۱	۵	.۹۸۹۷۵	.۴۹۴	-.۴۳۳
کیفیت قضاوت حسابرسان	۳.۱۱۷۹	۳.۰۰۰۰	۱	۵	۱.۰۲۹۱۵	.۱۰۸	-.۸۹۱

بر اساس نتایج آمار توصیفی متغیرها در مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (نقطه میانی ۳.۰۰)، میانگین محتوای دانش (۲.۸۴۷۴) و ساختار دانش (۲.۸۱۴۸) اندکی پایین‌تر از حد متوسط و میانگین کیفیت قضاوت حسابرسان (۳.۱۱۷۹) در سطحی متوسط رو به بالا ارزیابی شده است. نزدیکی مقادیر میانگین و میانه در تمامی متغیرها حاکی از تقارن نسبی توزیع است. مقادیر کمینه (۱) و بیشینه (۵) همراه با انحراف‌های معیار پیرامون ۱ (از ۰.۹۴ تا ۱.۰۳)، نشان‌دهنده استفاده از دامنه کامل طیف و پراکندگی متوازن و مناسب پاسخ‌هاست. همچنین، با توجه به قرارگیری ضرایب چولگی (در بازه ۰.۱۰۸ تا ۰.۴۹۴) و

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

کشیدگی (در بازه منفی ۰.۴۳۳ تا ۰.۸۹۱) در محدوده مجاز (±۲)، توزیع داده‌ها از تقارن و نرمال بودن نسبی برخوردار بوده و داده‌ها از سلامت آماری کافی برای ورود به تحلیل‌های مدل‌سازی معادلات ساختاری (PLS-SEM) برخوردارند.

بررسی ارزیابی مدلسازی

ارزیابی مدل اندازه گیری

بار عاملی

ابتدا به نتایج تحلیل عاملی تاییدی کلیه گویه‌های تحقیق پرداخته می‌شود. در تحلیل عاملی تاییدی، کلیه بارهای عاملی که دارای ضریب بالای ۰.۵ و سطح معنی‌داری (t-value) آن‌ها بیشتر از ۱.۹۶+ یا کمتر از ۱.۹۶- (در سطح ۰.۰۵) هستند تأیید می‌شوند و نشانگر این هستند که گویه‌ها شاخص خوبی برای متغیرها هستند، و گویه‌ها بدرستی متغیر موردنظر را می‌سنجند و بدرستی انتخاب شده‌اند. مطابق دیدگاه ریوارد و هاف (۱۹۸۸)، بارهای عاملی مناسب برای سنجه‌ها بالاتر از ۰.۵ است که مبنای مناسب بودن بارهای عاملی در پژوهش حاضر نیز بالای ۰.۵ است.

جدول (۴): نتایج تحلیل عاملی تاییدی گویه‌ها (بار عاملی و سطح معنی‌داری)

متغیر	نشانگر گویه	بار عاملی	آماره t
کیفیت قضاوت حسابرسان	X۱	۰.۸۵۹	۳۷.۷۴۱
	X۲	۰.۷۹۸	۱۹.۷۵۹
	X۳	۰.۸۵۳	۲۷.۷۹۷
	X۴	۰.۷۸۹	۱۸.۸۴۵
	X۵	۰.۸۵۶	۳۳.۰۶۷
	X۶	۰.۸۶۲	۳۷.۶۷۹
محتوای دانش	X۱	۰.۷۲۵	۱۳.۳۶
	X۲	۰.۸۰۹	۲۳.۱۸۷
	X۳	۰.۸۵۱	۳۰.۶۵۷
	X۴	۰.۸	۲۰.۲۴۲
	X۵	۰.۷۷۱	۱۶.۷۷۵
	X۶	۰.۷۹۹	۲۱.۷۳
ساختار دانش	X۱	۰.۸۰۶	۲۰.۰۹۴
	X۲	۰.۸۲۴	۲۶.۳۵۸
	X۳	۰.۸۰۷	۲۳.۳۲۷
	X۴	۰.۸۰۴	۱۹.۰۹۹
	X۵	۰.۸۰۶	۲۲.۷۰۴
	X۶	۰.۷۸۹	۱۶.۰۳۸

بر اساس نتایج تحلیل عاملی تأییدی مندرج در جدول ۴، جهت ارزیابی برازش مدل اندازه‌گیری و سنجش دقت نشانگرها، بارهای عاملی و آماره‌های t مورد بررسی قرار گرفتند. ملاک مناسب بودن بار عاملی هر گویه بر اساس قواعد مدل‌سازی معادلات ساختاری، بزرگ‌تر بودن از آستانه ۰.۷۰ و معناداری آن در سطح اطمینان ۹۵ درصد، بزرگ‌تر بودن آماره t از مقدار بحرانی ۱.۹۶ است. نتایج حاکی از آن است که برای سازه «کیفیت قضاوت حسابرسان»، بارهای عاملی در دامنه ۰.۷۸۹ تا ۰.۸۶۲ و آماره‌های t بین ۱۸.۸۴۵ تا ۳۷.۷۴۱ قرار دارند. در سازه «محتوای دانش»، بارهای عاملی در بازه ۰.۷۲۵ تا ۰.۸۵۱ و مقادیر t در بازه ۱۳.۳۶۰ تا ۳۰.۶۵۷ محاسبه شده‌اند. همچنین برای متغیر «ساختار دانش»، بارهای عاملی در دامنه ۰.۷۸۹

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

تا ۰.۸۲۴ و مقادیر t بین ۱۶.۰۳۸ تا ۲۶.۳۵۸ به‌دست آمده‌اند. با توجه به اینکه بار عاملی تمامی ۱۸ گویه به شکل چشمگیری فراتر از آستانه ۰.۷۰ قرار داشته و آماره t همه آن‌ها بسیار بزرگ‌تر از ۱.۹۶ است (در سطح خطای کمتر از ۰.۰۰۱ معنادار می‌باشند)، می‌توان نتیجه گرفت که کلیه گویه‌ها از همبستگی، دقت اندازه‌گیری و سهم مناسب در تبیین سازه مربوط به خود برخوردار بوده و هیچ گویه‌ای نیازمند حذف یا اصلاح نیست؛ بنابراین، اعتبار ساختاری نشانگرها و روایی سازه‌های پژوهش به طور کامل مورد تأیید قرار می‌گیرد.

پایایی شامل کرونباخ / ترکیبی

آلفای کرونباخ

مقدار آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷، نشانگر پایایی قابل قبول است (کرونباخ، ۱۹۵۱). برخی از محققان در مورد متغیرهای با تعداد سؤالات اندک، مقدار۰/۶ را به عنوان سرحد ضریب آلفای کرونباخ معرفی کرده‌اند (داوری و رضازاده،۱۳۹۲).

پایایی ترکیبی

مقدار پایایی ترکیبی یک سازه از یک نسبت حاصل می‌شود که در صورت این کسر، واریانس بین یک سازه با شاخص‌هایش به اضافه مقدار خطای اندازه‌گیری می‌آید. در صورتی که مقدار CR[1] برای هر سازه بالای ۰/۷ شود، نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل اندازه‌گیری دارد و مقدار کمتر از ۰/۵ عدم وجود پایایی را نشان می‌دهد (داوری و رضازاده،۱۳۹۲).

جدول (۵): ضرایب آلفای کرونباخ

متغیرهای تحقیق	ضریب آلفای کرونباخ	CR
کیفیت قضاوت حسابرسان	۰.۹۱۴	۰.۹۱۵
محتوای دانش	۰.۸۸۲	۰.۸۸۴
ساختار دانش	۰.۸۹۲	۰.۸۹۴

روایی شامل همگرا / واگرا (لارکر)روایی همگرا

روایی همگرا دومین معیاری است که برای برازش مدل‌های اندازه‌گیری در روش PLS به کار برده می‌شود. معیار AVE[2] نشان دهنده میانگین واریانس به اشتراک گذاشته بین هر سازه با شاخص‌های خود است. AVE میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌های خود را نشان می‌دهد که هر چه این همبستگی بیشتر باشد، برازش نیز بیشتر است. مقدار AVE بالای ۰/۵ روایی همگرای قابل قبول را نشان می‌دهد (فورنل و لارکر، ۱۹۸۱). برخی از محققان مقدار حداقل قابل قبول را ۰/۴ در نظر گرفته اند.

جدول (۶): روایی همگرا

متغیرهای تحقیق	AVE
کیفیت قضاوت حسابرسان	۰.۷۰۰
محتوای دانش	۰.۶۳
ساختار دانش	۰.۶۵

بررسی روایی واگرای متغیرهای تحقیق

[1] Composite Reliability
[2] Average Variance Extracted

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

طبق این معیار، جذر AVE[1] یک سازه باید بیشتر از همبستگی آن سازه با سازه‌های دیگر باشد. این امر نشانگر آن است که همبستگی آن سازه با نشانگرهای خود، بیشتر از همبستگی اش با سازه‌های دیگر است. با توجه به جدول ۷ مقادیر روایی با روش فورنل – لاکر مورد تأیید قرار گرفت.

جدول (۷): مقادیر روایی واگرای روش فورنل – لارکر

	کیفیت قضاوت حسابرسان	محتوای دانش	ساختار دانش
کیفیت قضاوت حسابرسان	۰.۸۳۷		
محتوای دانش	۰.۶۷۳	۰.۷۹۴	
ساختار دانش	۰.۶۷۳	۰.۴۸۷	۰.۸۰۶

بر اساس نتایج ماتریس فورنل–لارکر مندرج در جدول ۷، جهت ارزیابی روایی واگرای (تشخیصی) سازه‌ها در سطح مدل اندازه‌گیری، مقایسه میان جذر میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) هر متغیر و مقادیر همبستگی آن با سایر سازه‌ها صورت پذیرفت. طبق این معیار، زمانی روایی واگرا مورد تأیید است که جذر AVE هر سازه (مقادیر واقع بر قطر اصلی ماتریس) از بالاترین ضریب همبستگی آن سازه با سایر سازه‌های مکنون پژوهش (مقادیر زیر قطر اصلی) بزرگ‌تر باشد. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، مقادیر جذر AVE برای سازه‌های «کیفیت قضاوت حسابرسان»، «محتوای دانش» و «ساختار دانش» به ترتیب برابر با ۰.۸۳۷، ۰.۷۹۴ و ۰.۸۰۶ است. از سوی دیگر، ضریب همبستگی میان کیفیت قضاوت حسابرسان با محتوای دانش برابر با ۰.۶۷۳، با ساختار دانش برابر با ۰.۶۷۳، و همبستگی میان دو متغیر مستقل محتوای دانش و ساختار دانش برابر با ۰.۴۸۷ به‌دست آمده است. با توجه به اینکه مقدار جذر AVE هر سازه به‌طور مشخص و معناداری از مقادیر ضرایب همبستگی آن با سازه‌های دیگر بزرگ‌تر است، می‌توان نتیجه گرفت که هر یک از سازه‌های مکنون پژوهش از استقلال و تفکیک مفهومی کافی برخوردار بوده، گویه‌های هر متغیر صرفاً مفهوم اختصاصی همان سازه را مورد سنجش قرار می‌دهند و بدین ترتیب، روایی واگرای مدل اندازه‌گیری در سطح مطلوب احراز و تأیید می‌گردد.

ارزیابی مدل ساختاری

ضریب تعیین

معیار ضروری برای سنجش مدل ساختاری ضریب تعیین متغیرهای مکنون وابسته می‌باشد. چین (۱۹۹۸)، مقادیر ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ درمدل مسیر PLS را به ترتیب ضعیف، متوسط و قابل توجه توصیف نموده است. اما در برخی منابع حداقل مقدار قابل قبول ۰/۱ گزارش شده است.کونگ (۲۰۱۳)، مقدار قابل قبول ضریب تعیین را ۰/۲۵ اعلام کرده است.

جدول (۸): معیار ضریب تعیین

	مقادیر اشتراکی۲	آماره R
کیفیت قضاوت حسابرسان	۰.۶۱	۰.۶۰۲

بر اساس نتایج مندرج در جدول ۸، جهت ارزیابی بخش ساختاری مدل و توان تبیین‌کنندگی متغیرهای برون‌زا، معیارهای ضریب تعیین (R^2) و اشتراکی برای متغیر درون‌زای «کیفیت قضاوت حسابرسان» مورد بررسی قرار گرفت. معیار ضریب تعیین نشان‌دهنده درصدی از تغییرات متغیر وابسته است که توسط متغیرهای مستقل واردشده به مدل پیش‌بینی و تبیین می‌شود؛ بر اساس معیارهای هینلر و همکاران، مقادیر ضریب تعیین در حدود ۰.۲۵ ضعیف، ۰.۵۰ متوسط و بالاتر از ۰.۶۷ قوی ارزیابی می‌گردد. مقدار آماره ضریب تعیین برابر با ۰.۶۰۲ به‌دست آمده است که نشان می‌دهد ۶۰.۲ درصد از تغییرات

[1] Average variance
[2] Communality

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

کیفیت قضاوت حسابرسان مستقیماً توسط دو متغیر «محتوای دانش» و «ساختار دانش» تبیین می‌شود و این مقدار بیانگر قدرت تبیین متوسط رو به بالا و بسیار مطلوب مدل ساختاری است. همچنین، مقدار شاخص اشتراکی برابر با ۰.۶۱۰ گزارش شده که بزرگ‌تر بودن آن از آستانه استاندارد ۰.۵۰، حاکی از کیفیت و کفایت بالای بازنمایی سازه توسط نشانگرهای خود در مدل است. برآیند این شاخص‌ها نشان می‌دهد که مدل ساختاری از قدرت پیش‌بینی بسیار مناسبی برخوردار بوده و دو متغیر محتوا و ساختار دانش توانسته‌اند سهم عمده‌ای از واریانس کیفیت قضاوت حرفه‌ای حسابرسان را توجیه نمایند.

همخطی

جدول ۹ مدل درونی نشان‌دهندهٔ ارتباط بین متغیرهای مکنون پژوهش است. اولین معیار برای بررسی مدل درونی، بررسی همخطی نبودن متغیرهاست که به این منظور از شاخص تحمل و عامل تورم واریانس(VIF) استفاده شد.

جدول (۹): عامل تورم واریانس (VIF)

مسیر	آماره
محتوای دانش -> کیفیت قضاوت حسابرسان	۱.۳۱۱
ساختار دانش -> کیفیت قضاوت حسابرسان	۱.۳۱۱

سطح تحمل کمتر از ۰/۲ (VIF بیشتر از ۵) نشان‌دهنده هم خطی بودن بین متغیرها ست که با توجه به جدول ۹ مشاهده می‌شود، ، شرط نبودِ همخطی برای هر متغیر رعایت شده است.

ارزیابی کلی

عیار GOF[1] مربوط به بخش کلی مدل‌های معادلات ساختاری است که توسط این معیار محقق می‌تواند پس از بررسی برازش بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل کلی پژوهش خود، برازش بخش کلی را نیز کنترل نماید. برای بررسی برازش در یک مدل کلی تنها یک معیار به نام GOF استفاده می‌شود. سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵، ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی شده است(وتزلس[2] و همکاران، ۲۰۰۹). این معیار از طریق فرمول زیر محاسبه می‌شود:

(۱)

$$GOF = \sqrt{\overline{communalities} \times \overline{R^2}}$$

جدول (۱۰): معیار GOF

	مقادیر اشتراکی[3]	آماره R
کیفیت قضاوت حسابرسان	۰.۷۰۰	۰.۶۱
محتوای دانش	۰.۶۳	
ساختار دانش	۰.۶۵	
میانگین	۰.۶۶	۰.۶۱

در نتیجه مقادیر اشتراکی برابر است با ۰/۶۶. با توجه به مقادیر R^2که در جدول بالا آمده در نتیجه $\overline{R^2}$ برابر است با ۰/۶۱، بدین ترتیب مقدار GOF محاسبه شده به شرح زیر می‌باشد:

$$GOF = \sqrt{0.66 \times 0.61} = 0.63$$

[1] Goodness Of Fit
[2] Wetzles
[3] Communality

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

با توجه به سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF، حاصل شدن ۰/۶۳ نشان از برازش قوی مدل دارد. با توجه به برازش قوی مدل کلی، حال می‌توان به بررسی فرضیات تحقیق پرداخت.

آزمون فرضیه های تحقیق با استفاده از روابط ساختاریافته خطی

پس از تعیین مدل های اندازه گیری به منظور ارزیابی مدل مفهومی تحقیق و همچنین اطمینان یافتن از وجود یا عدم وجود رابطه علی میان متغیرهای تحقیق و بررسی تناسب داده های مشاهده شده با مدل مفهومی تحقیق، فرضیه های تحقیق با استفاده از مدل معادلات ساختاری نیز آزمون شدند. نتایج آزمون فرضیه ها در شکل (۱) منعکس شده اند.

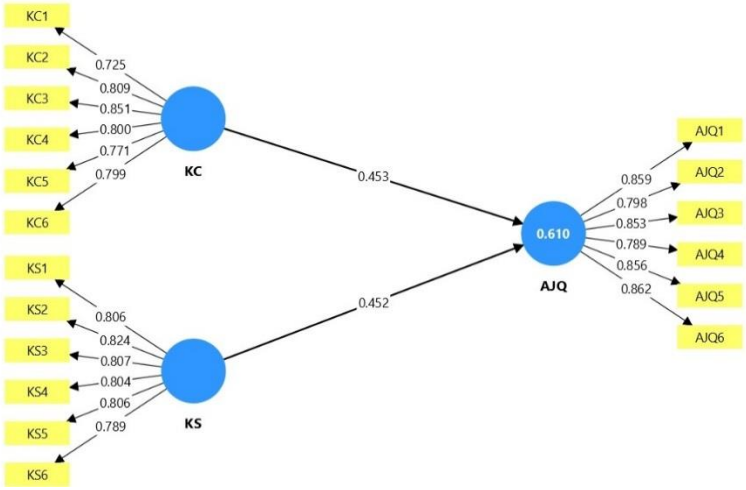

شکل (۱): الگوی آزمون شده پژوهش در حالت استاندارد

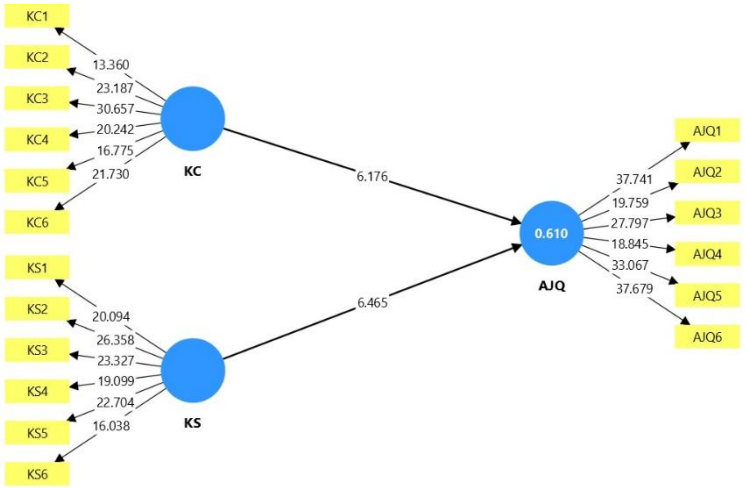

شکل (۲): ضرایب t الگوی آزمون شده پژوهش

بررسی فرضیه‌ها

بعد از تخمین استاندارد، با استفاده از نرم‌افزار SmartPLS رابطه علت و معلولی بین سازه‌های پژوهش سنجیده شد. همانطور که در جدول نمایان است، رابطه بین سازه‌های اصلی پژوهش معنی‌دار و مستقیم است؛ همچنین اثر غیرمستقیم روابط با حضور متغیر میانجی را محاسبه نمود. از آزمون سوبل[1] برای بررسی معناداری تأثیر میانجی یک متغیر در رابطه

[1] Sobel Test

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

میان دو متغیر استفاده می‌شود و اگر مقدار آن با سطح اطمینان ۹۵ درصد بیشتر از ۱/۹۶ باشد بیانگر معنادار بودن تأثیر میانجی متغیر مربوطه است. مقدار ضریب مسیر در اثر غیرمستقیم از ضرب دو اثر مستقیم تشکیل دهنده آن حاصل می‌شود.

جدول (۱۱): آزمون های فرعی تحقیق

شماره فرضیه		استاندارد	سطح معنی داری	نتیجه
۱	محتوای دانش بر کیفیت قضاوت حسابرسان تأثیر مثبت و معنادار دارد.	۰/۴۵۳	۲/۶۷۴	عدم رد
۲	ساختار دانش بر کیفیت قضاوت حسابرسان تأثیر مثبت و معنادار دارد.	۰/۱۷۸	۲/۸۷۳	عدم رد

*ماخذ: یافته های تحقیق

بحث و نتیجه گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی تأثیر محتوا و ساختار دانش بر کیفیت قضاوت حسابرسان بود. قضاوت حرفه‌ای حسابرسان در محیط‌های پیچیده، تحت ابهام و نیازمند تحلیل اطلاعات ناهمگن شکل می‌گیرد و برآیند نهایی آن به‌طور مستقیم اعتبار گزارش‌های مالی و منافع ذی‌نفعان را متأثر می‌سازد. یافته‌های مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد که متغیرهای شناختی شامل محتوای دانش و ساختار دانش توانسته‌اند با ضریب تعیین ۰.۶۰۲ بخش عمده‌ای از واریانس کیفیت قضاوت حسابرسان را تبیین نمایند که این امر حاکی از برازش بسیار مطلوب و قدرت پیش‌بینی بالای متغیرهای شناختی در تبیین رفتارهای قضاوتی است.

در ارتباط با فرضیه اول، نتایج مدل ساختاری نشان داد که محتوای دانش حسابرس تأثیر مثبت و معنی‌داری بر کیفیت قضاوت وی دارد ($\beta = 0.382$, $p < 0.001$). وجود دانش عمیق نسبت به استانداردهای حسابداری و حسابرسی، شناخت قوانین تجاری و مالیاتی، و آگاهی از الگوهای تقلب و دستکاری سود، پایگاه اطلاعاتی لازم را برای مقایسه شواهد و ارزیابی انحراف‌ها فراهم می‌آورد. این یافته با دستاوردهای پژوهی و همکاران (۱۴۰۵)، که بر نقش محتوای اطلاعاتی و دانشی حسابرس در تشخیص به‌موقع سوگیری‌ها تأکید داشتند و همچنین مطالعات عارف‌منش و صفاری (۱۴۰۴)، و صالحی امین و نعیمی (۱۴۰۲)، هم‌راستا است؛ این پژوهشگران نیز نشان دادند صلاحیت حرفه‌ای و خزانه دانشی حسابرس بستر بنیادین تصمیم‌گیری صائب در محیط‌های پیچیده به شمار می‌رود. افزون بر این، در عرصه بین‌المللی، یافته‌های این بخش مؤید نتایج خان ون (۲۰۲۵)، و نگوین (۲۰۲۳)، است که مشخص کردند اشراف فنی حسابرس به شیوه‌های نوین گزارشگری مالی و ابعاد محیطی و حاکمیتی، میزان خطای تشخیصی در ارزیابی تداوم فعالیت و ریسک‌های بااهمیت را به شکل چشمگیری کاهش می‌دهد.

در خصوص فرضیه دوم، یافته‌ها حاکی از آن است که ساختار دانش بیش از محتوای خام دانش، نقشی تعیین‌کننده بر کیفیت قضاوت حسابرسان ایفا می‌کند و تأثیر مثبت و معناداری بر آن دارد ($\beta = 0.443$, $p < 0.001$). ساختار دانش ناظر بر شیوه ذخیره‌سازی، یکپارچه‌سازی، سلسله‌مراتب شناختی و سازمان‌یافتگی شبکه‌های مفهومی در ذهن حسابرس است که قابلیت بازیابی سریع و گزینش شواهد متناسب با هر بافت مسئله را میسر می‌سازد. این نتیجه‌گیری با دستاوردهای نظری و تجربی بختیاری و همکاران (۱۴۰۲)، هم‌پوشانی کامل دارد؛ ایشان با شناسایی مقوله‌های شایستگی و قابلیت‌های تشخیصی نشان دادند سامان‌مندی ذهن و پیوند منطقی میان اجزای دانش موجب تسریع در قضاوت‌های بدون سوگیری می‌شود. همچنین، نمازی و ممتازیان (۱۴۰۲)، و نظری و آقایی چادگانی (۱۴۰۲)، در مطالعات خود پیرامون پردازش شناختی و قضاوت حسابرسان تأکید کرده‌اند که انباشت صرف داده بدون طرحواره‌های شناختی منسجم، به سرریز اطلاعاتی و

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

قضاوت‌های شتاب‌زده می‌انجامد. این پیامد همسو با شواهد تجربی ارائه‌شده توسط اریکان (۲۰۲۲)، فریسکا و آگوستیا (۲۰۲۵)، و راسل و جوبیده (۲۰۲۵)، است که بیان می‌کنند کارآمدی تصمیم‌گیری حسابرس نه در گرو حجم اطلاعات حفظ‌شده، بلکه وابسته به عمق سامان‌یافتگی ساختارهای ذهنی و سازماندهی سلسله‌مراتبی داده‌هاست که امکان تشخیص سرنخ‌های متناقض و الگوهای غیرعادی را بهبود می‌بخشد.

برآیند مقایسه ضرایب مسیر نشان می‌دهد اگرچه وجود محتوای دانش پیش‌نیاز هرگونه فعالیت تشخیصی است، اما ساختار دانش سهم بزرگ‌تری در ارتقای کیفیت قضاوت، ایجاد اجماع حرفه‌ای، و افزایش دقت تشخیصی ایفا می‌کند. نعمتی روشن و همکاران (۱۴۰۳)، و بهشتی نهند و همکاران (۱۴۰۴)، در واکاوی موانع عملکرد بهینه حسابرسان مطرح کردند که فقدان پیوند میان آموخته‌های تئوریک با شواهد عینی، زمینه‌ساز کاهش استحکام استدلال‌های حرفه‌ای است. بدین‌ترتیب، ترکیب محتوای معتبر فنی با یک ساختار ذهنی منسجم و سلسله‌مراتبی، حسابرس را قادر می‌سازد در شرایط فشار زمان و ابهام محیطی، سوگیری‌های شناختی (مانند لنگراندازی و در دسترس بودن) را کنترل نموده و قضاوت‌هایی مستند و باکیفیت ارائه نماید؛ نتیجه‌ای که مدل ارائه‌شده توسط عادل و همکاران (۲۰۲۴)، نیز بر اولویت آموزش تفکر تحلیلی و بازسازی ساختارهای شناختی به‌جای انتقال منفعلانه اطلاعات تأکید ورزیده است.

پیشنهادهای کاربردی

- ✓ بازنگری در سرفصل دوره‌های آموزش مداوم حرفه‌ای: پیشنهاد می‌شود جامعه حسابداران رسمی ایران و سازمان حسابرسی، رویکرد آموزش‌ها را از ارائه منفعلانه تغییرات استانداردهای حسابداری و حسابرسی (انباشت محتوا) به سمت آموزش‌های مبتنی بر مطالعه موردی و سناریوهای حل مسئله پیچیده تغییر دهند تا طرحواره‌های ارتباطی میان علائم تحریف و شواهد در ذهن حسابرسان بازسازی شود.
- ✓ استفاده از الگوها و درخت‌های تصمیم تشخیصی در مؤسسات: مؤسسات حسابرسی چک‌لیست‌ها و سامانه‌های نرم‌افزاری کاربرگ‌های الکترونیکی را به‌گونه‌ای بازطراحی نمایند که مسیرهای استدلال منطقی و ساختار تحلیل شواهد را گام‌به‌گام به حسابرسان تازه‌کار و ارشد یادآوری نماید و از سازماندهی منسجم یافته‌ها پشتیبانی کند.
- ✓ تقویت جلسات همفکری و بازخورد ساختاریافته کار در تیم: شرکا و مدیران ارشد در جلسات مرور پرونده‌ها، فرآیند رسیدن به قضاوت و استدلال‌های زیربنایی رده‌های سرپرستی را مورد نقد شناختی قرار دهند تا پیوند شواهد و ساختار ذهنی اعضای تیم تقویت شود.

پیشنهادها برای پژوهش‌های آتی

- ✓ سنجش تأثیر این متغیرها در قالب یک پژوهش شبه‌آزمایشی یا شبیه‌سازی تکالیف پیچیده حسابرسی برای بررسی دقیق‌تر رفتار تصمیم‌گیری بلادرنگ.
- ✓ وارد کردن متغیرهای تعدیل‌گر رفتاری و محیطی نظیر «تردید حرفه‌ای»، «پیچیدگی وظیفه» یا «فشار زمان» به مدل روابط بین ساختار دانش و کیفیت قضاوت.
- ✓ بررسی تطبیقی اثربخشی دستیارهای هوش مصنوعی و سیستم‌های پشتیبان تصمیم‌گیری بر اصلاح ساختار دانش و ارتقای دقت قضاوتی حسابرسان.

منابع

www.jamv.ir
ISSN: 2645-4572

- ✓ بختیاری، عباس، حجازی، رضوان، جرجرزاده، علیرضا، (۱۴۰۲)، طراحی الگویی جهت قضاوت حرفه‌ای حسابرسان با تاکید بر ویژگی های شخصیتی آنان با رویکرد فراترکیب، فصلنامه تحلیل بازار سرمایه، دوره ۱، شماره ۳، صص ۱-۲۱.
- ✓ بهشتی نهند، رضا، نونهال نهر، علی اکبر، لشگری، زهرا، (۱۴۰۴)، ارزیابی نقش تجربه در ارتباط بین تکرار واضحات در گزارش حسابرسی و اثربخشی آن با تاکید بر رفتارهای قضاوتی و شناختی سرمایه گذاران، پژوهش‌های حسابرسی حرفه‌ای، دوره ۵، شماره ۲۰، صص ۸-۲۹.
- ✓ پژوهی، سحر، ملکیان، اسفندیار، فخاری، حسین، (۱۴۰۵)، بررسی تأثیر خودسازی بر قضاوت‌ها و نیات اخلاقی حسابرسان در موقعیت تعارض بین مدیریت و حسابرس، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۸، شماره ۴، صص ۱-۲۶.
- ✓ صالحی امین، علیرضا، نعیمی، فریبا، (۱۴۰۲)، تاثیر ویژگی های فردی حسابرس بر کیفیت گزارش حسابرسی، دومین کنفرانس ملی تحولات نوین در مطالعات مالی، اقتصادی و حسابداری، تهران.
- ✓ عارف منش، زهره، صفاری، حمیده، (۱۴۰۴)، تاثیر سرمایه روانشناختی و تجربه حسابرسان بر کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری حرفه‌ای: نقش تعدیلی شک و تردید حرفه‌ای، پژوهش‌های حسابرسی حرفه‌ای، دوره ۵، شماره ۱۸، صص ۱۰۸-۱۳۳.
- ✓ کامیابی، یحیی، ملکیان، اسفندیار، جوادی‌نیا، امیر، (۱۴۰۲)، بررسی نقش تجربه و تردید حرفه‌ای در کاهش اثر شکل ارائه اطلاعات بر کیفیت قضاوت حسابرسان: بررسی آزمایشگاهی رفتار حسابرسان، فصلنامه علمی دانش حسابداری مالی، دوره ۱۰، شماره ۲، صص ۱-۳۷.
- ✓ نظری، افسانه، آقایی چادگانی، آرزو، (۱۴۰۲)، قضاوت و تصمیم گیری در حسابداری و حسابرسی، رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، دوره ۷، شماره ۸۸، صص ۳۶۰-۳۷۷.
- ✓ نمازی، محمد، ممتازیان، علیرضا، (۱۴۰۲)، شناسایی و رتبه بندی عوامل مؤثر بر قضاوت حرفه ای و تصمیم گیری حسابرسان، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۱۱، شماره ۴۳، صص ۱۸۹-۲۰۷.
- ✓ Adel, B., Abdallah, M., Ghanem, M. G., & Hijazi, W. H. (2024). Analyzing the factors that affect auditor's judgment and decision making in Lebanese audit firms. Journal of Risk and Financial Management, 17(2), Article 73. https://doi.org/10.3390/jrfm17020073
- ✓ Aida, N. (2021). Work experience, obedience pressure and task complexity on audit judgment. Golden Ratio of Auditing Research, 1(2), 64–72. https://doi.org/10.52970/grar.v1i2.78
- ✓ Arikan, O. (2022). The effect of boilerplate language on nonprofessional investors' judgments. Accounting and Business Research, 52(4), 417–442. https://doi.org/10.1080/00014788.2021.1895311
- ✓ Friska, R., & Agustia, D. (2025). Enhancing auditor judgment quality: A review of evidence from experimental research. Journal of Management, 18(3), 210–225.
- ✓ Harahap, C., & Parinduri, A. (2022). Factors affecting audit judgement. Proceedings of the First Lekantara Annual Conference on Public Administration, Literature, Social Sciences, Humanities, and Education, Malang, Indonesia.
- ✓ Khanh Van, N. (2025). Impact of auditor characteristics on audit judgment performance in Vietnam. Problems and Perspectives in Management, 23(2), 531–545. https://doi.org/10.21511/ppm.23(2).2025.42
- ✓ Maharani, G. P. R. P. (2023). Pengaruh pengetahuan auditor, pengalaman auditor, dan tekanan ketaatan terhadap audit judgement dengan kompleksitas tugas sebagai pemoderasi

(Studi empiris pada KAP di wilayah Provinsi Jawa Tengah dan DIY) [Master's thesis, Fakultas Ekonomi Tidar].

- ✓ Nguyen, H. T. L. (2023). A conceptual framework for wisdom-based decision-making process in audit profession. Library Hi Tech, 41(4), 1158–1188. https://doi.org/10.1108/LHT-04-2022-0210
- ✓ Puspawardani, I., & Purnamawati, D. A. A. (2022). Tekanan ketaatan, pengetahuan, pengalaman auditor, dan audit judgement. PETA (Jurnal Riset Akuntansi), 7(1), 1–25. https://doi.org/10.14203/peta.v7i1.215
- ✓ Rassel, R., & Jubaedah, J. (2025). The effect of auditor knowledge, work experience on audit judgment with task complexity as a moderating variable. Journal of Accounting and Auditing, 1(4), 231–244.